

Teletijdmachine Bibliotheca Thysiana

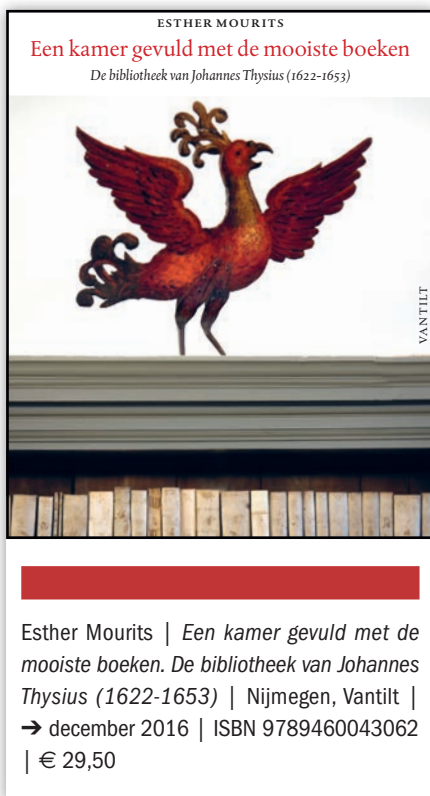
Esther Mourits schreef een proefschrift over de bijzondere bibliotheek van Johannes Thysius (1622-1653). In dat boek gaat Mourits vooral in op de collectie van deze bibliotheek, maar het leven van de boekverzamelaar komt ook aan bod. 'Thysius was niet een toevallig megalomaan rijkelui-zoontje, maar iemand die vanaf zijn jeugd gegrepen was door kennis.'

Jos Damen *****

De boekenmolen in Bibliotheca Thysiana, pagina uit 'Een kamer gevuld met de mooiste boeken'

Foto: Marc de Haan

Zonder enige twijfel is Bibliotheca Thysiana in Leiden de meest bijzondere bibliotheek van Nederland. Boudewijn Büch sprak vijftien jaar geleden van een 'teletijdmachine naar de zeventiende eeuw' en noemde de bibliotheek 'een wereldwonder aan de gracht'.¹ Dat was misschien licht overdreven, maar bijzonder is de bibliotheek zeker, in verschillende opzichten. Allereerst is er de architectuur. Het gebouw waarin de collectie huist, is door de architect Arent van 's-Gravensande speciaal ontworpen voor deze bibliotheek. Daarbij is niet alleen aan de lichtinval en de boekplaatsing gedacht. Het aparte ontwerp is bij entree direct duidelijk. Bij een eerste bezoek valt bij binnenkomst meteen de wat streng-kale, bijna calvinistische, inrichting op. Monumentaal, met de bezoeker gescheiden van de boekenkasten door een omlopend fraai houten hek. Ten tweede is er de bijzondere collectie. De collectie bestaat uit duizenden gedrukte boeken en pamfletten – en is sinds de zeventiende eeuw niet uitgebreid, maar als

het ware bevroren. Verder staat er in de Bibliotheca Thysiana een van de slechts veertien overgebleven boekenmolens, de 'Kindle van de 16e eeuw'² – een in het oog springend en kostbaar meubelstuk, bedoeld om meerdere grote boeken tegelijk te kunnen lezen. P.C. Hooft, die eenzelfde exemplaar wilde kopen, schrok terug van de aankoop prijs van vijftig gulden – drie maandsalarissen van een timmerman.³ Johannes Thijs hoefde zich niet om die hoge prijs te bekommeren: hij bezat in 1648 tachtigduizend gulden en was daarmee vergeleken naar de huidige maatstaven veelvoudig miljonair. Thysius werd niet oud. Hij stierf in 1653 op 31-jarige leeftijd, maar verzamelde in de laatste vijf jaren van zijn leven duizenden boeken en pamfletten en harkte daarmee een van de grootste bibliotheken in Nederland in zijn tijd bij elkaar. Als hij niet voortijdig was gestorven en zijn erfenis beter was beheerd, had Bibliotheca Thysiana groter kunnen worden dan de British Library (dixit Ernst Braches in 1984).

Esther Mourits | *Een kamer gevuld met de mooiste boeken. De bibliotheek van Johannes Thysius (1622-1653)* | Nijmegen, Vantilt | → december 2016 | ISBN 9789460043062 | € 29,50

Foto: Marc de Haan

Proefschrift

Bovenstaande informatie over deze bibliotheek aan het Leidse Rapenburg is allemaal te vinden in het recente proefschrift van Esther Mourits: *Een kamer gevuld met de mooiste boeken. De bibliotheek van Johannes Thysius (1622-1653)*. In dat boek gaat Mourits vooral in op de collectie van de bibliotheek. Ze laat zien waar de duizenden boeken in Thysiana vandaan komen, onderzoekt de vakgebieden en vergelijkt de collectie met andere geleerdenbibliotheken uit die periode. Dat doet ze op een heldere manier, waarbij ze en passant het korte maar vlammeende leven van Johannes Thysius beschrijft.

‘Bij elkaar geeft het een onverwacht inzicht in de economie van de zeventiende eeuw’

Mourits is sterk in haar beschrijvingen en overtuigt met haar argumentatie.

Ze laat zien dat Thysius niet een toevalig megalomaan rijkelui-zoontje was, maar iemand die vanaf zijn jeugd gegrepen was door kennis. (Op zesjarige leeftijd dankt hij zijn oom voor een nieuwjaarsgift, maar vraagt tegelijkertijd of hij volgend jaar ‘een goede boek in plaets van een koeck’ kan krijgen.)

En ook toont Mourits aan waarom het bijzonder was dat hij als een van de eersten in Europa een openbare bibliotheek liet bouwen (‘tot publijcque dienst der studie’). De diversiteit van de collectie wordt belicht: medische, juridische, historische en theologische werken, maar ook een bijzonder luitboek en boeken in het Chinees en Ethiopisch.

Onverwacht inzicht

Dit boek laat nog iets anders zien. Het archief van Bibliotheca Thysiana beslaat enkele strekkende meters. Daar zit ook veel financiële informatie bij, niet alleen over boekaankopen, maar ook over paarden, huizen en landgoederen – zelfs een vroeg VOC-aandeel ontbreekt niet. Bij elkaar geeft dat een onverwacht inzicht in de eco-

nomie van de zeventiende eeuw.

Het zou me niet verbazen als er binnen tien jaar nog minstens vier nieuwe boeken op basis van dit archief en deze bibliotheek gepubliceerd gaan worden: over de pamflettencollectie (een thermometer van politieke ontwikkelingen in die periode), over de intellectuele betekenis van deze bibliotheek in haar tijd, over de Swedenborgcollectie (de Zweedse mysticus) en over het economische leven in de zeventiende eeuw. Tot die publicaties verschenen zijn, ligt hier voor het luttele bedrag van dertig euro een gedegen en prachtig geïllustreerd koffietafelboek. Een aanrader voor iedereen met belangstelling voor Nederlandse bibliotheken.

Noten

- 1] Boudewijn Büch: ‘Wereldwonder aan de gracht’. In: *AD magazine* 4 mei 2002, pag. 12-17.
- 2] Megan Garber: ‘Behold, the Kindle of the 16th Century’ In: *The Atlantic*, 27 Febr. 2013.
- 3] John Considine: ‘The Ramellian Bookwheel’. In: *Erudition and the Republic of Letters*, 2016, 1: 4, 381–411)

Jos Damen is hoofd bibliotheek & ICT van het Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden.